

2017-2018, első félév
Sapientia-EMTE, FFM, Kolozsvár
3. év

Kortárs filmelmélet 2.

Oktató: Virginás Andrea – avirginas@gmail.com
Órák időpontja: szerda 8–10, A203.

Tematika

A tantárgy egy választható óra, s ennek megfelelően a közös, gyakorlat-orientált csoportmunkára, valamint az elemzési és értelmezési készségek gyarapítására törekszik. A huszadik század közepétől kezdődően kidolgozott (modern), és a digitális átállás következtében újraértelmezett (posztmodern) filmelméleti megközelítések közül terítékre kerülnek a következők: a szerzői elmélet(ek), a strukturalizmus és filmszemiotika, a pszichoanalitikus filmelmélet, a feminista és queer filmelmélet, a posztkoloniális filmelmélet, a kognitív filmelmélet, az új képfajták elmélete, valamint a kortárs filmes/tévés narratológia. A szakirodalmi szövegek mellett a filmek is a tananyag részét képezik: mindenik tematikánál megjelennek elemzésre/értelmezésre ajánlott játékfilmek címei, valamint szemezgetni lehet és kell a következő címekből: *The Bridge* c. dán-svéd sorozat első két évada (SVT, 2011-2013), a *True Detective* című, amerikai tévésorozat első és második évada (HBO, 2014-2015) és a *Trapped* című izlandi tévésorozat első évada (RKV, 2015). Valamint az óra csatlakozik az EUFA-kezdeményezéshez is (<http://www.eufa.org/en/#about>), és az EUFA-díjra kiválasztott öt európai film is megbeszélésre kerül a legadekvátabb elméleti keretben (http://www.europeanfilmawards.eu/en_EN/selection-current).

Módszerek

Minden elméleti irányzatot az oktató kiselőadása vezet fel, amelyhez lehetőség szerint csatlakozik egy elemzésre kiválasztott film (akár órán, akár otthon) való megnézése. Az adott elméleti irányzatnak szentelt második órán a hallgatók közül az adott téma felelősei elgondolnak, megterveznek és levezetnek egy, az adott filmelméleti irányzat elveinek és premisszáinak megfelelően működő csoportos elemzési munkát, amelyben hasznosítják az oktató kiselőadását, a témához rendelt szakirodalmat, valamint az elemzés tárgyául szolgáló filmeket vagy a tévésorozatot, amely bármelyik tematikához felhasználható. Felhasználandó módszerek: powerpoint, prezi, audiovizuális esszé (3-5 perces, az adott elméleti iskolára/fogalmakra reagáló, azt illusztráló, kritizáló videóklip/animáció).

Osztályozás

Az óra keretében történő elemzési tevékenység képezi az érdemjegy felét, míg a másik fele az óra utolsó alkalmakor sorra kerülő rövid írásbeli és előre elkészített saját anyag átlagából áll össze. Ez az anyag a következőkből áll össze: 1. egy előre megírt, 3-5 oldalas elemző dolgozat az óra témaköreiben, és 2. egy előre elkészített 3-5 perces audiovizuális esszé, amely alkalmas lehet arra, hogy valamelyik irányzatot, illetve egy-

egy nagy hatású elméleti fogalom (pld. „szerző”, „tekintet”, „identitás”, „interface”, stb.) mozgóképes megjelenítését illusztrálja. Ez az esszé lehet saját anyag, avagy kompiláció is.

Jelenlét

A jelenléti ívvel rendelkező órák felén kötelező a jelenlét annak, aki a tantárgyból jegyet kíván szerezni.

Tanmenet

1. hét, szeptember 20. Évnyitó, Neptun-képzés, tantárgyfelvétel, regisztrációs időszak.

2. hét, szeptember 27. Bevezetés, a tantárgy megbeszélése. **A szerző(i) elmélet.**

Példafilmmek:

Annie Hall (r. Woody Allen, 1977), *The Royal Tenenbaums* (r. Wes Anderson, 2001), *Adaptation* (r. Spike Jonze, 2002), *Tamara/Off Hollywood* (r. Hajdu Szabolcs, 2004), *Hitchcock* (r. Sascha Gervasi 2012), *Final Cut: Hölgyeim és uraim* (r. Pálfi György, 2012), *Metabolism* (r. Corneliu Porumboiu, 2013). *True Detective S1E01* (2014).

True Detective, The Bridge, Trapped.

Példaszövegek:

Barthes, Roland. A szerző halála. *A szöveg öröme*. Budapest: Osiris, 1996, 50-55.

Bazin, André. A filmalkotó személyiségéről. *Mi a film?* Budapest: Osiris, 1995, 60-76.

Beckett, Samuel: „Ahogy a történetről értesültem”, in: *Előre vaknyugatnak*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1989, 284-285 o.

Foucault, Michel: „Mi a szerző?”, in: Dobos István (szerk.) *Olvasáselméletek*. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2001, 9-25 o.

Sarris, Andrew. Egy filmtörténet-elmélet felé. *Metropolis* 2003/4, 20-33.

Wollen, Peter. A szerzői elmélet. *Metropolis* 2003/4, 34-41.

3. hét, október 4. **Strukturalizmus és filmszemiotika. Realizmus-koncepciók.**

Incze Kata, Kovács Nóra

Példafilmmek: **LOVELESS?**

The Draughtsman's Contract (r. Peter Greenaway, 1982), *The Cook, the Thief, his Wife and her Lover* (r. Peter Greenaway, 1989), *The Cube* (r. Darren Aronofsky, 1997), *Tejút* (r. Fliegauf Benedek, 2007), *Politist, adjectiv* (r. Corneliu Porumboiu, 2009), *True Detective S2E01* (2015).

True Detective, The Bridge, Trapped.

Példaszövegek:

Casetti, Francesco. „A film, mint a világban való részvétel: André Bazin, A film mint a világ dokumentálásának eszköze: Siegfried Kracauer”, „A filmnyelv alapjai: Mitry és a szimbolikus struktúrája”, „Szemiotika/materializmus/pszichoanalízis.” In: *Filmelméletek* pp. 36-47, 69-74, 184-188. F, K

Heath, Stephen. „Colin McCabe 'Realism in the Cinema: Notes on Some Brechtian Theses. in: *What is Film Theory* pp. 53-63. P

Metz, Christian. A denotáció problémái, 73-99, A film strukturális megközelítése, 101-115. In: Hoppál Mihály-Szekfű András (szerk.): *A mozgókép szemiotikája*. Budapest: MRT TK Szakkönyvtára, 1974.

4. hét, október 11. Pszichoanalízis és filmelmélet I.

Szabó D. Tamás

Példafilmmek:

Spellbound (r. Alfred Hitchcock, 1945), *Suddenly, Last Summer* (r. Joseph L. Mankiewicz, 1959), *Marnie* (r. Alfred Hitchcock, 1964), *Klute* (r. Alan J. Pakula, 1971), *Fight Club* (r. David Fincher, 1999), *The Cell* (r. Tarsem Singh, 2000), *Black Swan* (r. Darren Aronofsky, 2010), *Inception* (r. Christopher Nolan, 2010), *A Dangerous Method* (r. David Cronenberg, 2011), *True Detective S1E06-07* (2014).

True Detective, The Bridge, Trapped.

Példaszövegek:

Silverman, Kaja. A tekintet. *Metropolis* 1999/nyár, 1-9.

Baudry, Jean-Louis. Az apparátus. *Metropolis* 1999/nyár, 10-23.

5. hét, október 18. Pszichoanalízis és filmelmélet II.

Titi Henrietta, Fóris Eszter.

Példafilmmek:

Spellbound (r. Alfred Hitchcock, 1945), *Suddenly, Last Summer* (r. Joseph L. Mankiewicz, 1959), *Fight Club* (r. David Fincher, 1999), *The Cell* (r. Tarsem Singh, 2000), *Black Swan* (r. Darren Aronofsky, 2010), *A Dangerous Method* (r. David Cronenberg, 2011), *Inception* (r. Christopher Nolan, 2010), *True Detective S1E06-07* (2014).

True Detective, The Bridge, Trapped.

Példaszövegek:

Silverman, Kaja. A tekintet. *Metropolis* 1999/nyár, 1-9.

Baudry, Jean-Louis. Az apparátus. *Metropolis* 1999/nyár, 10-23.

6. hét, október 25. A feminista és queer elméletek I.

Incze Kata

Példafilmmek: **HOME, A SYRIAN WAR, HEARTSTONE?**

Breakfast at Tiffany's (r. Blake Edwards, 1961), *Le Samourai* (r. Jean-Pierre Melville, 1967), *The Crying Game* (r. Neil Jordan, 1992), *Brokeback Mountain* (r. Ang Lee, 2005), *Womb* (r. Benedek Fliegauf, 2009), *Dallas Buyers Club* (r. Jean-Marc Vallée, 2013), *Metabolism* (r. Corneliu Porumboiu, 2013), *Coming Out* (Orosz Dénes, 2013), *Swing* (Fazekas Csaba, 2014), *Ex Machina* (r. Alex Garland, 2015), *Her* (r. Spike Jonze, 2013). *True Detective, The Bridge, Trapped, The Handmaid's Tale* (c. Bruce Miller, Hulu, 2017).

Példaszövegek:

Vincze Teréz. Feminizmus és filmelmélet. *Metropolis* 2000/4, 1-5.

Mulvey, Laura. A vizuális élvezet és az elbeszélő film. *Metropolis* 2000/4, 12-23.

Doane, Mary Ann. Film és maszk. A női néző elmélete. *Metropolis* 2000/4, 24-36.

Jagose, Annemarie. *Bevezetés a queer-elméletbe*. Budapest: Új Mandátum, 2003, 1-22.

7. hét, november 1. Szabadnap. Online, önálló feladatvégzés. Bemutatók készítése, filmnézés, szakirodalom olvasása.

8. hét, november 8. A feminista és queer elméletek II.

Fóris Eszter

Példafilmmek: **HOME, A SYRIAN WAR, HEARTSTONE?**

Breakfast at Tiffany's (r. Blake Edwards, 1961), *Le Samourai* (r. Jean-Pierre Melville, 1967), *The Crying Game* (r. Neil Jordan, 1992), *Brokeback Mountain* (r. Ang Lee, 2005), *Womb* (r. Benedek Fliegauf, 2009), *Dallas Buyers Club* (r. Jean-Marc Vallée, 2013), *Metabolism* (r. Corneliu Porumboiu, 2013), *Coming Out* (Orosz Dénes, 2013), *Swing* (Fazekas Csaba, 2014), *Ex Machina* (r. Alex Garland, 2015), *Her* (r. Spike Jonze, 2013). *True Detective*, *The Bridge*, *Trapped*.

Példaszövegek:

Vincze Teréz. Feminizmus és filmelmélet. *Metropolis* 2000/4, 1-5.

Mulvey, Laura. A vizuális élvezet és az elbeszélő film. *Metropolis* 2000/4, 12-23.

Doane, Mary Ann. Film és maszk. A női néző elmélete. *Metropolis* 2000/4, 24-36.

Jagose, Annemarie. *Bevezetés a queer-elméletbe*. Budapest: Új Mandátum, 2003, 1-22.

9. hét, november 15. A posztkoloniális filmelmélet I.

Fülöp Anett

Példafilmmek: **THE OTHER SIDE OF HOPE, A SYRIAN WAR???**

A bagdadi tolvaj (r. Pressburger-Powell-Whelan, 1940), *Gegen die Wand* (r. Fatih Akin, 2004), *Apocalypto* (r. Mel Gibson, 2006), *Loverboy* (r. Catalin Mitulescu, 2011), *Csak a szél* (r. Benedek Fliegauf, 2012), *Cloud Atlas* (r. Tom Tykwer, Andy Wachowski, Lana Wachowski). *A Hijacking* (r. Tobias Lindholm, 2012), *True Detective* S1E08, S2E07 (2014-2015).

True Detective, *The Bridge*, *Trapped*.

Példaszövegek:

Robert Stam-Louise Spence: Kolonializmus, rasszizmus és reprezentáció. *Metropolis* 2005/2, p. 12-26.

Ella Shohat: Nemiség és kultúra a Birodalomban. *Metropolis* 2005/2, p. 28-57.

10. hét, november 22. A posztkoloniális filmelmélet II.

Kovács Nóra

Példafilmmek: **THE OTHER SIDE OF HOPE, A SYRIAN WAR???**

A bagdadi tolvaj (r. Pressburger-Powell-Whelan, 1940), *Gegen die Wand* (r. Fatih Akin, 2004), *Apocalypto* (r. Mel Gibson, 2006), *Loverboy* (r. Catalin Mitulescu, 2011), *Csak a szél* (r. Benedek Fliegauf, 2012), *Cloud Atlas* (r. Tom Tykwer, Andy Wachowski, Lana Wachowski). *A Hijacking* (r. Tobias Lindholm, 2012), *True Detective* S1E08, S2E07(2014-2015).

True Detective, *The Bridge*, *Trapped*, **Westworld (HBO, 2016-).**

Példaszövegek:

Robert Stam-Louise Spence: Kolonializmus, rasszizmus és reprezentáció. *Metropolis* 2005/2, p. 12-26.

Ella Shohat: Nemiség és kultúra a Birodalomban. *Metropolis* 2005/2, p. 28-57.

11. hét, november 29. Kognitív filmelmélet/filmfenomenológia.

Kacsur Krisztina.

Példafilmek:

Stalker (r. Andrej Tarkovskij, 1979), *Solaris* (r. Andrej Trakovskij, 1972 / r. Steven Soderbergh, 2002), *Pi* (r. Darren Aronofsky, 1998), *Memento* (r. Christopher Nolan, 2000), *Szerelemre hangolva* (r. Wong Kar-Wai, 2000), *Perfume: The Story of a Murderer* (r. Tom Tykwer, 2005), *Berberian Sound Studio* (Peter Strickland, 2012), *Looper* (Rian Johnson, 2012), *True Detective 1-2* (2014-2015).

True Detective, The Bridge, Trapped.

Példaszövegek:

Anderson, Joseph és Barbara Anderson. Miért van szükség ökológiai metaelméletre?

Metropolis 1998/99 tél-tavaszi, 34-48. N

Bordwell, David. Érvéles a kognitivizmus mellett. *Metropolis* 1998/99 tél-tavaszi, 14-33.

N

Cortázar, Julio: „Az összefüggő parkok kertje.” Uő. *Az összefüggő parkok kertje* 126-127o.

Sobchack, Vivian: „Amit az ujjaim tudnak. A cinesztéziai szubjektum, avagy a testi tekintet”. *Metropolis* 2004/3, 18-39. K, F

12. hét, december 6. Új képfajták és interfészek.

Példafilmek: *Videodrome* (r. David Cronenberg, 1984), *Predator* (John MacTiernan, 1987), *Strange Days* (Kathryn Bigelow, 1995), *Mátrix 1-3* (r. Wachowski-testvérek, 1997-2000), *ExistenZ* (David Cronenberg, 1999), *Simone* (Andrew Niccol, 2002), *[Rec]* (r. Jaume Balagueró, Paco Plaza, 2007)/*Quarantine* (r. John Erick Dowdle, 2008), *A Sanner Darkly* (r. Richard Linklater, 2007), *True Detective 1-2* (2014-2015).

Példaszövegek:

Lev Manovich: A film mint kulturális interface. *Metropolis* 2001/1, 24-43. N

Casetti, Francesco: „A film, mint a világban való részvétel: André Bazin, A film mint a világ dokumentálásának eszköze: Siegfried Kracauer”. In *Filmelméletek 1945-1990*, pp. 36-47.

A filmes és a tévés narratológia I.

Példafilmek: *True Detective, The Bridge, Trapped.*

Példaszövegek:

Butler, Jeremy G. „A televíziós történetek narratív szerkezete.” In: Kiss Gábor Zoltán (szerk.): *Narratív televízió*. Kijárat Kiadó, 2014, p. 23-45.

Huisman, Rosemary: „Az elbeszélés nézőpontjai az epizodikus és a folytatásos sorozatokban.” In: Kiss Gábor Zoltán (szerk.): *Narratív televízió*. Kijárat Kiadó, 2014, p. 46-68.

Schimpach, Shawn: „Az átalakulóban lévő televízió.” In: Kiss Gábor Zoltán (szerk.): *Narratív televízió*. Kijárat Kiadó, 2014, p. 87-107.

Kriegler Gábor: „Az előző részek tartalmából. Az amerikai sorozatok világa.” *Metropolis* 2008/4, p. 10-29.

13. hét, december 13. A filmes és a tévés narratológia II.

Példafilms: *True Detective, The Bridge, Trapped.*

Példaszövegek:

Butler, Jeremy G. „A televíziós történetek narratív szerkezete.” In: Kiss Gábor Zoltán (szerk.): *Narratív televízió*. Kijarat Kiadó, 2014, p. 23-45.

Huisman, Rosemary: „Az elbeszélés nézőpontjai az epizodikus és a folytatásos sorozatokban.” In: Kiss Gábor Zoltán (szerk.): *Narratív televízió*. Kijarat Kiadó, 2014, p. 46-68.

Schimpach, Shawn: „Az átalakulóban lévő televízió.” In: Kiss Gábor Zoltán (szerk.): *Narratív televízió*. Kijarat Kiadó, 2014, p. 87-107.

Kriegler Gábor: „Az előző részek tartalmából. Az amerikai sorozatok világa.” *Metropolis* 2008/4, p. 10-29.

14. hét, december 20. Kollokvium.